

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio III. De his quæ exiguntur ad beatitudinem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

¶ Super Quaestio- nis quarta Ar- ticulum pri- mum.

QVAESTIO IIII.

De his quae ad beatitudinem exiguntur, in octo articulos diuisa.

IN hoc art. 1. 4. que- stionis Nouitioru dubium occurrit, quo modo litera saluetur, dicens, quod delectatio causatur ex hoc, quod appetitus re- quiescit in bono adepto, cum apud autho- rem delectatio sit qes appetitus, ut hic etia in responsione ad pri- mum expresse dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, qd cum constat de certa conclusione, verba quae apparent quan- doque dissona, pie interpretanda sunt. Et sic est sensus lite- ra huius, quod delectatio causatur ex hoc, quod appetitus requiescit in bono adepto, idest, delecta- tio, quae est ipsa actua- lis quies, causatur ex hoc, quod appetitus se habet ad bonum adeptum, ut quiesces ad id in quo est qes. Ex hoc namq; quod appetitus peruenit ad talem statum, quod bonum adeptum sit, sequitur quies, quae est delectatio: litera autem circumloquitur; ly esse in tali statu nomine requiescentis, ea ratione: quia quies significat esse in termino. & ex hoc, quod appetitus est ut in termino sui motus adeptus bo- no, constat sequi delectationem.

Supra q. 3. art. 4. cor. & 2 dicit 38. ar. 2. cor. & 4. di. 49. q. 3. ar. 4. q. 3. Fro- pul. 3. c. 107. 106.

*ca. 8. a med. cap. 9. to. 5.

cap. 7. & 8. tom. 5.

¶ Super Quaestio- nis quarta Ar- ticulum se- cundum.

q. 3. ar. 8.

cap. 6.

li. 6. e. 5. to. 5.

cap. 23. ante mediū. to. 1.

IN secundo artic. circa responsione ad secundum dubia occurrunt, & de ra- tione reddita differe- tia inter ordinem ap- petitus sensitiui & in- tellectiui, & de con- sonantia dictorum. Superius enim in que- stione secunda, arti- culo sexto, ad pri- mum, dixi, quod delectatio ppter se, & non propter aliud appetitur, si ly pro- pter, dicat causam finalem: hic uero, & alibi ex proposito, ut in 3. contra Gent. c. 26. vult, quod delecta- tiones sint propter operationes. Non

DEINDE considerandum est de his quae exiguntur ad beatitudinem.

ET CIRCA hoc queruntur octo.

¶ Primo, Vtru delectatio requiratur ad beatitudinem.

¶ Secundo, Quid sit principalis in beatitudine, utru delectatio, uel uisio.

¶ Tertio, Vtrum requiratur com- prehensio.

¶ Quarto, Vtrum requiratur re- ctitudo uoluntatis.

¶ Quinto, Vtrum ad beatitudinē hominis requiratur corpus.

¶ Sexto, Vtru pfectio corporis.

¶ Septimo, Vtrum aliqua exte- riora bona.

¶ Octauo, Vtrum requiratur so- cietas amicorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum delectatio requiratur ad beatitudinem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, qd delectatio non requiratur ad beatitudinē. Dicit enim Aug. in 1. de Trin. * qd uisio est tota merces fidei: sed id quod est premium, uel merces uirtutis, est beatitudo, ut patet per Philo- sophū in 1. * Eth. ergo nihil aliud requiritur ad beatitudinem, nisi sola uisio.

¶ 2. Præ. Beatitudo est per se suffi- cientissimū bonum, ut Philosop. dicit 1. * Eth. Quod autem eget ali- quo alio, non est pfecte sufficiens, cum igitur essentia beatitudinis in uisione Dei consistat, ut * ostē- sum est, uidetur qd ad beatitudinē non requiratur delectatio.

¶ 3. Præ. Operationem felicitatis, seu beatitudinis oportet esse non impeditā, ut dicitur in 10. * Ethic. sed delectatio impedit actionem intellectus: corrūpit enim estimati- onem prudētia: ut dicitur in 6. * Ethic. ergo delectatio non re- quiritur ad beatitudinem.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 10. * confess. quod beatitudo est gaudium de ueritate.

RESPON. Dicendum, qd qua- drupliciter aliquid requiritur ad aliud. Vno modo, sicut præabu- lū uel preparatorium ad ipsum: sicut disciplina requiritur ad sciē- tiam. Alio modo, sicut perficiēs aliquid, sicut anima requiritur ad uitam corporis. Tertio modo, si-

cut coadiuuans extrinsecus, sicut anima requiritur ad aliquid agē- dum. Quarto modo, sicut aliquid concomitās: ut si dicamus, quod calor requiritur ad ignem: & hoc modo delectatio requiritur ad beatitudinem. Delectatio. n. cau- satur ex hoc, qd appetitus requie- scit in bono adepto: unde cum beatitudo nihil aliud sit, quam adeptio summi boni, non potest esse beatitudo sine delectatione concomitante.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd ex hoc ipso quod merces alicui redditur, uoluntas merētis quie- scit, quod est delectari. unde in ip- sa ratione mercedis redditae dele- ctatio includitur.

AD SECVDVM dicendū, qd ex ipsa uisione Dei causatur dele- ctatio: unde ille, qui Deū uidet, delectatione indigere nō potest.

AD TERTIVM dicendum, qd delectatio concomitans opera- tionem intellectus, non impedit ipsam, sed magis eam confor- tat, ut dicitur in 10. * Ethic. Ea. n. quae delectabiliter facimus, atten- tius & perseverantius operamur. Delectatio autem extranea impe- dit operationem, quandoq; qui- dem ex intentionis distractione, quia sicut * dictum est, ad ea qui- bus delectamur, magis intenti su- mus: & dum uni uehementer in- tendimus, necesse est, quod ab alio intētio retrahatur, quandoq; autem etiam ex contrarietate: si- cut delectatio, sensus contraria ra- tioni, impedit assimationem spe- culatiui intellectus.

ARTICVLVS II.

Vtrum in beatitudine sit principalis uisio, quam delectatio.

AD SECVDVM sic procedi- tur. Videtur, qd delectatio sit principalis i beatitudine quam uisio. Delectatio enim, ut dicitur in 10. * Ethic. est perfectio operis: sed perfectio est potior perfecti- bili, ergo delectatio est potior o- peratione intellectus, quae ē uisio.

¶ 2. Præ. Illud propter quod ali- quid est appetibile, est potius: sed operationes appetuntur propter delectationem ipsarum. unde & natura in operationibus necessa- riis ad cōseruationem indiuidui & speciei delectationē apposuit, ut huiusmodi operationes ab ani- malibus non negligantur. ergo delectatio est potior in beatitudi- ne, quam operatio intellectus, quae est uisio.

¶ 3. Pr. Uisio rñdet fidei, delectatio

consonat quoque, qd naturalis ordo appetibilium ab appetitu sensitiui sit contra- rius ordini statuto ab institutore natura: nam absque errore res naturales dirigitur.

¶ Si ergo institutor natura delectationes sensibiles instituit propter operationes ut finem: ergo ab appetitu sensitiui natura- liter appetenda est, & consequenter appetitur delectatio se- sibilis propter opera- tionem, & non econ- uerso. difficile quo- que est uidere, quo- modo ex hoc, quod apprehensio sensitiua non attingit ad com- munitatem rationem bo- ni, sed particularis boni, quod est delectabile, sequitur sicut effectus ex causa qd appetitus sensitiuus feratur in operatio- nem propter delecta- tionem, & quia falsū uidetur assumptum: quonia cognitio sen- sitiuā extendit se ad bonum non delecta- bile secundum sensū, ut patet cum hirudo colligit paleas & lu- tum pro nido: non quia delectet eam ta- ctus, aut uisus palea aut lutū, sed propter uilitatem: & quia nō solum causalitatis, sed connexio medicum conclusionem non ap- pareat.

¶ Ad euentia harū quatuor dubitationū sciendum est primū, quod delectatio & operatio, seu bonum coniunctum causans delectationem, de quo est delectatio, dupliciter possunt considerari. primū secundum se absolu- te, secundo in respec- tu adiuuicē. & hoc dupliciter, uel scilicet ut unum appetibi- le formaliter: uel ut multa appetibilia for- maliter. Si absolute considerentur, utrum- que eorū est propter se appetibile: ita qd neutrum ppter alter- um ut finem. & ratio est: quia utrumque habet in se unde fini- at simpliciter appete- ritum. motum abiq; ordine ad alterum, ut finem. Diuisio enim bono trifariam, in ho- nestum, delectabile, & utile: solum utile secundum se est pro- pter aliud ut finē: &

cap. 4. to. 5.

In ista sola- tione.

Supra arti. 1. & locis ibi notatis.

cap. 4. a me- diū. to. 5.

hoc

hoc intendebat author in q. 2. superius, vbi dixit delectationem appeti non propter aliud, vt finem. Et Arist. in 10. Ethic. deridens quarentem, propter quid quis delectatur. Si autem sumuntur haec duo, vt vnum appetibile formaliter, sic non est questio, an hoc propter illud, aut e conuerso: sed totum appetitur sub ratione illius quod formale est: & hoc, vt patet, accidit in appetitu sensitiuo. Si vero comparantur adinuicem, aut ex parte appetibilis, & tunc delectatio est propter operationem: quia maius bonum est honestum, quam delectabile: & ut diffi-

se probatur in praedicto loco contra Ger. & hic aliquantulum tan giur, natura apposuit delectationes propter operationes vt finem. Et hoc intendit hic author, & in praedicto libro. Aut ex parte appetentis, & sic si appetitus est inordinatus non est sollicitandum de ordine: si autem est ordinatus, tunc videtur secundum literam, quod appetitus sensitiuus tendit in operationes propter delectationes: intelleximus autem e conuerso, appetit delectationes propter operationes. Sed quid de hoc sentiendum sit, in hac disputatione dicitur.

Et ex his patet solutio primi dubij. Scito secundo, quod de appetitu sensitiuo duplex est dicendi modus. Potest enim dici, quod appetitus sensitiuus appetit bonum sensibile, ut unum appetibile, & delectationem consequentem vt aliud appetibile: & potest dici, quod appetitus sensitiuus appetit quidem virtute horum, sed sub ratione vnius appetibilis, scilicet boni delectabilis. Et si haec secunda via sustineatur, facile est soluere secundum dubium dicendo, quod appetitus sensitiuus non appetit operationes propter delectationes, ut unum appetibile propter aliud finale: sed operationes propter delectationes formaliter, ita quod delectatio est ratio formalis, quod operatio sit finis appetitus sensitiuus: sicut accidit cum aliquis secundum appetitum intellectiuum recte desiderat aliquid solum ut delectabile, quarens delectationem, ut medicinam: & secundum hoc appetitus sensitiuus non tendit in appetibilia ordine contrario naturali ordini, quoniam est naturalis ordo diligat delectationes propter operationes finaliter, non prohibet tamen quin operationes appeti possint sub ratione delectabilis, ut unum appetibile ab eo qui nullum natum est appetere finem, nisi bonum delectabile. Si vero sustineatur prima via, tunc nulla apparet via euadendi, nisi dicendo, quod licet secundum se haec sint sic ordinata: tamen in ordine ad appetitum sensitiuum praepostere se habent, sicut licet substantia sit secundum se prius cognita accidente: tamen in ordine ad cognitionem nostram praepostere se habent. sed tunc oportet reddere causam huius praeposteri ordinis in appetitu sensitiuo, sicut patet causa in exemplo dato de cognitione nostra: & non apparet causa, nisi dicatur, quod delectabile est magis conueniens appetitui sensitiuo, quam coniunctum bonum de quo est delectatio: sed hoc nihil est. Hoc enim est quod quaeritur, quare delectabile tenet primum locum respectu appetitus sensitiuus, & secundum naturae ordinem non debetur ei primus locus. Et

autem, siue fructio charitati: sed charitas est maior fide, ut dicit Apostolus ad Corinth. 13. Ergo delectatio, siue fructio est potior visione.

SED CONTRA. Causa est potior effectui: sed visio est causa delectationis. ergo visio est potior, quam delectatio.

RESPON. Dicendum, quod istam questionem mouet Philosophus in 10. Ethic. & eam insolutam dimittit. Sed si quis diligenter consideret, ex necessitate oportet quod operatio intellectus, quae est visio, sit potior delectatione. Delectatio enim consistit in quadam quietatione uoluntatis, quod autem uoluntas in aliquo quietetur, non est nisi propter bonitatem eius in quo quietatur. Si ergo uoluntas quietatur in aliqua operatione, ex bonitate operationis praecedit quietatio uoluntatis, nec uoluntas quaerit bonum propter operationem: sic enim ipse actus uoluntatis esset finis, quod est contra praemissa: sed ideo quaerit quod quietetur in operatione, quia operatio est boni eius. Vnde manifestum est, quod principalis bonum est ipsa operatio, in qua quietatur uoluntas, quam quietatio uoluntatis in ipso.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut philosophus ibidem dicit, Delectatio perficit operationem, sicut decor inuentum, qui est ad inuentum consequens: unde delectatio est quaedam perfectio concomitans uisionem, non

quamuis litera hanc primam uiam sonet, dum alium ordinem inter operationem, & delectationem dicit respectu appetitus sensitui, & simpliciter: mihi tamen uidetur, quod secunda uia sola sit intentata in litera. Et moueor ad hoc ex assignata ratione in litera, quia scilicet sensitua cognitio non se extendit ad communem boni rationem, sed delectabilis tantum: ita quod licet sensitua pars appetat appetitu naturali operationem, ut uinum appetibile, & delectationem, ut aliud appetibile, quia ambo sunt secundum se bona illi conuenientia, & nihilominus etiam appetat delectationem propter operationem, sicut graue quietem deorsum propter esse deorsum: appetit tamen animalis qui est actus elicitus, & non fertur nisi in apprehensum sensitue ut sic, non appetit operationes, & delectationes, ut duo appetibilia, sed ut unum formaliter, scilicet operationes, ut delectabiles: quia sensitua cognitio est extendat se ad operationes, ut patet in secundo de anima, non tamen extendit se ad eas sub ratione boni nisi delectabilis, & sic appetere operationes propter delectationes formaliter, uocatur in litera appetitus operationum, propter delectationes finaliter, non quia operatio ordinatur i delectationem: sed quia non appetitur nisi sub ratione illius, quod est appetit propter illam finaliter, & negatiue, quia non propter alium finem: & positue tanquam materia finis, non tanquam ordinata materialiter ad finem. Et ex his patet solutio secundi dubij. Scito tertio, quod cum bonum diuidatur in bonum per se, & propter aliud: & propter se distinguatur in delectabile, & honestum, cognoscere bonum secundum communem rationem boni est apprehendere bonum secundum omnes sui differentias. Sensitua autem cognitio ut sic, quia non propter se, sed propter salutem data est, ut patet in de sensu, & sensu solum ad bonum propter aliud, id est, utile, & propter se, ut delectabile se extendit. Non enim appetunt animalia animalis appetitu uidere propter hoc bonum, quod est uisio, aut odorare propter bonum, quod est odorare: sed in quantum utilia, aut delectabilia sunt. In cuius signum non pugnant animalia, nisi propter delectabilia, irascibili testimonium reddente de fine concupiscibilis: & ex his patet solutio ultimum dubiorum. Iam enim patet, & quod sensitua cognitio non se extendit nisi ad delectabile, ut finem: ad utile enim tendit propter delectabile: & quomodo ex hoc ipso manifeste sequitur, quod operationes appetit ut delectabiles, & propter quid hoc est, quia scilicet sensitua cognitio gradus primus existens delectabile non transcendit bonum, ut finem cognitum, quod est obiectum appetitus animalis.

sicut perfectio faciens uisionem sua specie perfectam esse.

AD SECUNDUM dicendum, quod apprehensio sensitua non attingit ad communem rationem boni, sed ad aliquod bonum particulare, quod est delectabile: & ideo secundum appetitum sensitiuum, qui est in animalibus, operationes quaeruntur propter delectationem: sed intellectus apprehendit uerisalem rationem boni, ad cuius consecutionem sequitur delectatio: unde principaliter intendit bonum, quam delectationem. Et inde est, quod diuinus intellectus, qui est institutor naturae, delectationes apposuit propter operationes, non est autem aliquid esse mandatum simpliciter secundum ordinem sensitui appetitus: sed magis secundum ordinem appetitus intellectui.

AD TERTIUM dicendum, quod charitas non quaerit bonum dilectum propter delectationem: sed hoc est ei conueniens, ut delectetur in bono ad eum quod amat. & sic delectatio non respondet ei ut finis, sed magis uisio, per quam primo finis fit ei ei praesens.

ARTICVLVS III.

Utrum ad beatitudinem requiratur comprehensio.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod ad beatitudinem non requiratur comprehensio. Dicit enim

Non enim appetunt animalia animalis appetitu uidere propter hoc bonum, quod est uisio, aut odorare propter bonum, quod est odorare: sed in quantum utilia, aut delectabilia sunt. In cuius signum non pugnant animalia, nisi propter delectabilia, irascibili testimonium reddente de fine concupiscibilis: & ex his patet solutio ultimum dubiorum. Iam enim patet, & quod sensitua cognitio non se extendit nisi ad delectabile, ut finem: ad utile enim tendit propter delectabile: & quomodo ex hoc ipso manifeste sequitur, quod operationes appetit ut delectabiles, & propter quid hoc est, quia scilicet sensitua cognitio gradus primus existens delectabile non transcendit bonum, ut finem cognitum, quod est obiectum appetitus animalis.

Super Quaestione quarta Articulus tertium.

IN hoc articulo, aduertit Nouitiae, primo in corpore articuli, quod per realem habitudinem amant ad amatum, non intelligitur Prima Secunda S. Thomae. B 4 habitu-

cap 6.7. & 8. uon. 5.

q. 12. ad 2.

* Iodem li. Ethic. cap. 4. post mediu tom. 5.

1. diff. 1. q. 1. art. 1. cor. 4. diff. 49. q. 4. ar. 5. q. 1. cor.

*epi. 119. c. 9. tom. 2.

* q. 79. & per 4. q. sequen- tes.

habitu realis, ut distinguitur contra habitudinem rationis: quoniam cum sit ad impossibile haberi quandoque, ut in littera dicitur, & ad futurum, non potest esse realis relatio: sed sumitur realis, ut distinguitur contra affectionalem. Est namque amatum in amate per amorem ipsam secundum affectum: & desideratur ut sit iunctum eidem secundum rem: unde habitudo, de qua est sermo, dicitur realis determinata a termino, ita quod habitudo realis nihil aliud sonat in proposito, quam habitudinem ad conjunctionem secundum rem. Secundo, quod ex responsione ad ultimum non habes quod comprehensio spectat ad intellectum: sed quod nullam operationem addit praevisionem: sed solum relationem resultantem in voluntate ex visione, quae est in intellectu. Visio enim ponens Deum in esse praesentia, facit per hoc alterum extremum huius relationis: est enim visio uelut unio rei tenende cum eo quod tenebit.

Super Questionem quartam Arriensium quartum.

In articulo quarto pro quanto probatur in corpore, quod ad beatitudinem comitantur, necesse erigitur rectitudo uoluntatis, quia uidetur ipsa essentia bonitatis &c. Aduerte tria. Primo rationem ipsam: secundo eius efficaciam: tertio aliorum defectum. quod ad primum ratio consistit in hoc. Ipsa essentia bonitatis ita se habet ad uidentem Deum, sicut ratio boni ad creaturam rationalem: sed creatura rationalis non potest diuertere a ratione boni, ergo uidentem Deum non potest diuertere ab essentia bonitatis: sed hoc est habere uoluntatem rectam. ergo. Prima proposi-

* Augustinus ad Paulinam, de uidentem Deum. Attingere mente Deum, magna est beatitudo: comprehendere autem est impossibile, ergo sine comprehensione est beatitudo.

¶ 2 Præ. Beatitudo est perfectio hominis secundum intellectum partem, in qua non sunt aliae potentiae, quam intellectus & uoluntas, ut in primo * dictum est: sed intellectus sufficienter perficitur per uisionem Dei: uoluntas autem per delectationem in ipso. ergo non requiritur comprehensio tanquam aliquod tertium.

¶ 3 Præ. Beatitudo in operatione consistit. Operationes autem determinantur secundum obiecta: obiecta autem generalia sunt duo, uerum & bonum: uerum correspondet uisioni, & bonum correspondet dilectioni, ergo non requiritur comprehensio quasi aliquod tertium.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 1. ad Cor. 9. Sic currite, ut comprehendatis: sed spiritualis cursus terminatur ad beatitudinem. unde de ipse dicit 2. ad Ti. ult. Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruauit: in reliquo reposita est mihi corona iustitiae. ergo comprehensio requiritur ad beatitudinem.

RESPON. Dicendum, quod cum beatitudo consistat in consecutione ultimi finis, ea quae requiruntur ad beatitudinem, sunt consideranda ex ipso ordine hominis ad finem. Ad finem autem intelligibilem ordinatur homo, partim quidem per intellectum: partim autem per uoluntatem. Per intellectum quidem, in quantum in intellectu praexistit aliqua cognitio finis imperfecta. Per uoluntatem autem, primo quidem per amorem, qui est primus motus uoluntatis in aliquo: secundo autem per realem habitudinem amantis ad amatum, quae quidem potest esse triplex. Quandoque enim amatum est praesens amanti, & tunc non queritur: quandoque autem non est praesens, sed impossibile est ipsum adipisci, & tunc non queritur: quandoque autem possibile est ipsum adipisci, sed est eleuatum supra facultatem adipiscientis, ita ut statim haberi non possit: & haec est habitudo sperantis ad speratum, quae sola habitudo facit finis inquisitionem. Et istis tribus respondet aliqua in ipsa beatitudine. Nam perfecta cognitio finis respondet imperfectae praesentiae uero ipsius finis respon-

det habitudini spei: sed delectatio in praesentia consequitur dilectionem, ut supra dictum est. Et ideo necesse est ad beatitudinem ista tria concurrere, scilicet uisionem, quae est cognitio perfecta intelligibilis finis: comprehensionem, quae importat praesentiam finis: delectationem uel fruitionem, quae importat quietationem rei amantis in amato.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod comprehensio dicitur dupliciter. Uno modo in cluso comprehenditur in comprehendente: & sic omne quod comprehenditur a finito, est finitum. unde hoc modo Deus comprehenditur non potest ab aliquo intellectu creato. Alio modo comprehenditur nihil aliud nominat, quam tertio nem alicuius rei, quae iam praesentia liter habetur: sicut aliquis comprehendere, quando tenet eum. & hoc modo comprehensio requiritur ad beatitudinem.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut ad uoluntatem pertinet spes & amor, quia eiusdem est amare aliquid, & tendere in illud non habitum: ita est ad uoluntatem pertinet comprehensio & delectatio: quia eiusdem est habere aliquid, & quiescere in illo.

AD TERTIUM dicendum, quod comprehensio non est aliqua operatio praeter uisionem: sed quaedam habitudo ad finem iam habitum. Unde etiam ipsa visio, uel res uisa, quae praesentia liter adest, obiectum comprehensionis est.

ARTICULVS IIII.

Utrum ad beatitudinem requiratur rectitudo uoluntatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod rectitudo uoluntatis non requiratur ad beatitudinem. Beatitudo enim consistit in operatione intellectus, ut dictum est: sed ad perfectam intellectus operationem non requiritur rectitudo uoluntatis, per quam homines mundi dicuntur. dicit enim * Aug. in lib. retractationum. Non approbo quod in oratione dixi, Deus qui non nisi mundos ueri scire uoluisti. Respondere enim potest, multos et non mundos multa scire uera. ergo rectitudo uoluntatis non requiritur ad beatitudinem.

¶ 2 Præ. Prius non dependet a posteriori: sed operatio intellectus est prior, quam operatio uoluntatis,

tio fundatur super hoc, quod ipsa bonitatis essentia in se quidem continet omnem boni rationem longe excellentius, quam ratio boni. Ex quo ponitur clare a qualiterque uia, &c. oportet ut non minoris sit efficacia in continendo ac circundando omnem uoluntatis motum, quam ratio boni. Secunda uero patet inductiue, quia cum actus uoluntatis sit uelle, aut nolle: & nolle aliquid includat uelle sui oppositi, & uelle non possit esse nisi respectu boni in re, uel in apparentia, ut experimur in nobis, consequens est, quod uoluntas non possit aliquo peccato resillire a boni ratione. Quod ad efficaciam autem rationis scito, quod factum est huic rationi ad propositum, quod uoluntas necessitate ab essentia bonitatis uisa, quod ad communem specificationem actus, quae tamen consistunt rectitudinem in actibus uoluntatis. Intendit namque licet, quod sicut uoluntas omnis a boni ratione necessitate quod ad specificationem communem actus, quia omnis uoluntas tendit in bonum in re, uel in apparentia si aliquid uult: ita uoluntas uidentis Deum si quod uult, oportet quod uelit ratione essentiae bonitatis uisae, quoniam est ei ratio omnia uolendi & nolendi. Et sicut uoluntas omnis libere potest uelle quodcumque obiectum in specie, sub boni tamen in communi ratione: ita uoluntas uidentis Deum, sub ratione tamen bonitatis diuinae. In hoc autem est differentia, quod communis ratio boni ex hoc quod est ratio uoluntatis, non rectificat eam, quoniam potest uoluntas sub illa etiam apparet boni appetere: ipsa uero bonitatis essentia ex hoc ipso, quod est ratio uoluntatis, est rectificatio eius. Recte enim uelle, nihil aliud est, quam fecundum

art. x. huius quast.

D. 366.

Intra q. 5. artic. 4. & 7. cor. Et cap. 3. c. 173.

* q. 3. art. 4.

* lib. 1. retractationum. c. 4. non longe a prioribus. c. 1. & lib. 1. folio. cap. 4.

dum deum velle: & sic patet vis rationis. Ex qua tertio habetur, & sufficienter, quod beatus non potest peccare non solum in sensu composito, & propter causam extrinsecam, id est, Deum perpetuo rectificatum voluntatem beati: sed propter intrinsecam causam ipsam, scilicet, voluntatis naturam approximato sibi sic, id est per actuale visionem, tali obiecto, scilicet bonitate per essentiam. Vnde videnda est hic Scoti phantasia in 4. dist. 49. quest. 6. tenentis quod ab extrinseco tantum beatus est impeccabilis. Nec tamen respondet huic rationi, nec arguit: sed remittit se ad primum sensum, cuius argumenta in 1. lib. q. 8. 2. artic. 2. soluta sunt. Et si ex verbis eius responderetur huic rationi, quod quantumcumque videatur bonitas Dei, adhuc voluntas remanet libera, iam patet, quod concessio huius consequentis nihil obstat proposito: quoniam, ut iam dictum est, iam est impeccabilis, quod voluntas si vult (velit autem quicquid vult) oportet quod velit ratione bonitatis diuine: sicut modo si vult, oportet quod velit ratione boni. Huiusmodi enim necessitates nihil obstant libertati, quamuis prima auferat libertatem peccandi, cur tamen non est libertas, nec libertas pars, sed libertas peccandi.

¶ Super Quaestio- nis quarta Ar- ticuli quin- tum.

I N articulo, in re- sponse ad quin- tum occurrit du- bium ad hominem, & simpliciter. Ad hominem quidem, quia S. Thom. in 4. sentent. distinct. 49. quest. 1. articulo, 4. quest. 1. expresse bea- titudinem animae au- geri etiam in ensi- ue sumpto corpo- re sustinet. Cuius op- portum hic docet.

ergo beatitudo quae est perfecta operatio intellectus, non dependet a rectitudine voluntatis.

¶ 3 Præ. Quod ordinatur ad aliquid tanquam ad finem, non est necessarium adepti iam sine, sicut nauis postquam peruenitur ad portum: sed rectitudo voluntatis quae est per virtutem, ordinatur ad beatitudinem tanquam ad finem. ergo adepti beatitudine non est necessaria rectitudo voluntatis. SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. B & Heb. vltim. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.

RESPON. Dicendum, quod rectitudo voluntatis requiritur ad beatitudinem & antecedenter, & concomitanter. Antecedenter quidem: quia rectitudo voluntatis est propter debitum ordinem ad ultimum: finis autem comparatur ad id quod ordinatur ad finem, sicut forma ad materiam. Vnde sicut materia non potest consequi formam, nisi sit debito modo disposita ad ipsam: ita nihil consequitur finem, nisi sit debito modo ordinatum ad ipsum. & ideo nullus potest ad beatitudinem peruenire, nisi habeat rectitudinem voluntatis. Concomitanter autem, quia sicut dictum est, beatitudo vltima consistit in visione diuinae essentiae, quae est ipsa essentia bonitatis. & ita voluntas uidentis Dei essentiam, ex necessitate amat quicquid amat sub ordine ad Deum: sicut uoluntas non uidentis Dei essentiam, ex necessitate amat quicquid amat sub communi ratione boni quam nouit, & hoc ipsum est quod facit voluntatem rectam. Vnde manifestum est, quod beatitudo non potest esse sine recta uoluntate.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de cognitione veri, quod non est ipsa essentia bonitatis.

AD SECUNDUM dicendum, quod omnis actus uoluntatis procedit ab aliquo actu intellectus: aliquis tamen actus uoluntatis est prior, quam aliquis actus intellectus. Voluntas enim tendit in finalem actum intellectus, qui est beatitudo: & ideo recta inclinatio uoluntatis praerigitur ad beatitudinem: sicut rectus motus sagittae ad percussorem signi.

AD TERTIUM dicendum, quod non omne quod ordinatur ad finem, cessat adueniente fine: sed id tantum quod se habet in ratione imperfectionis, ut motus. unde instrumenta mo-

tus non sunt necessaria, postquam peruenitur ad finem: sed debitus ordo ad finem est necessarius.

ARTICVLVS V.

Vtrum ad beatitudinem hominis requiratur corpus.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod ad beatitudinem requiratur corpus. Perfectio enim virtutis, & gratia praesupponit perfectionem naturae: sed beatitudo est perfectio virtutis, & gratiae. Anima autem sine corpore non habet perfectionem naturae, cum sit pars naturaliter humanae naturae: omnis autem pars est imperfecta a suo toto separata. ergo anima sine corpore non potest esse beata.

¶ 2 Præ. Beatitudo est operatio quaedam perfecta, ut supra dictum est: sed operatio perfecta sequitur esse perfectum, quia nihil operatur nisi secundum quod est ens in actu. cum ergo anima non habeat esse perfectum quando est a corpore separata, sicut nec pars separata a toto, videtur quod anima sine corpore non possit esse beata.

¶ 3 Præ. Beatitudo est perfectio hominis: sed anima sine corpore non est homo. ergo beatitudo non potest esse in anima sine corpore.

¶ 4 Præ. Secundum Philosophum in 10. * Ethic. Operatio felicitatis in qua consistit beatitudo, est non impedita: sed operatio animae separata est impedita, quia ut dicit * Augustinus super Genes. ad litteram, inest ei naturalis quidam appetitus corpus administrandi, quo appetitu retardatur quodammodo ne tota intentione pergat in illud summum caelum, id est, in visionem essentiae diuinae. ergo anima sine corpore non potest esse beata.

¶ 5 Præ. Beatitudo est sufficiens bonum, & quietat desiderium: sed hoc non conuenit animae separatae, quia adhuc appetit corporis unionem, ut * Augustinus dicit. ergo anima separata a corpore non est beata.

¶ 6 Præ. Homo in beatitudine est angelus equalis: sed anima sine corpore non aequatur angelis, ut * Augustinus dicit. ergo non est beata.

SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 14. Beati mortui, qui in domino moriuntur.

RESPON. Dicendum, quod duplex est beatitudo. Vna imperfecta, quae habetur in hac vita: & alia perfecta, quae in Dei uisione

Simpliciter autem, quia ratio ad illud ducit, scilicet, Anima resumpto corpore erit perfectior in se secundum naturam. ergo operatio eius erit perfectior. ergo & beatitudo erit in se perfectior. ergo non solum extensiuè. Et augetur ex hac ratione dubium, quia in corpore huius articuli assumitur haec ratio: & concluditur operatio, in qua consistit beatitudo perfectior.

¶ Ad hoc simul dicendum est simpliciter, & secundum hominem. Sciendum est igitur ex praesenti articulo, quod tripliciter intelligi potest, animam separaram impediri ex appetitu corporis a perfecta beatitudine. Primò per modum contrarietatis, ita quod sicut uidentis corporaliter im-

peditur propter dolo- rem pedis: ita anima separata propter affectum corporis distrahatur aliquantulum a perfecta uisione Dei: & hoc in littera reprobat. Secundo per modum defectus intensiui, ita quod ex hoc, quod anima separata deficit in perfectione suae naturae, deficiat etiam in attentione suae rationis, defectu in essendo causante defectum in operando. Et quoniam ceteris paribus operatio attentior est magis intensa, & minus habens intensi- onis, est remissior, ut patet in uisu, & auditu: ex hoc sequitur, quod anima beata resumpto corpore est beator intensiuè non ex parte obiecti, aut luminis gloriae: sed ex parte attentionis uisionis consequente perfectionem animae in essendo. Et hanc uiam tanquam probabilem sustineri posse dixit author in quarto sententiarum. vnde sibi inchoans huiusmodi intentionem, dicit: Potest etiam dici, quod etiam beatitudo intensiuè, & cetera. Verum hanc opinionem in hoc loco, ut fallam negauit ipsa-

que

3. q. 7. art. 4. ad 2. & q. 6. 15. ar. 10. cor. & ad 2. Et q. di. 49. q. 4. ar. 1. 5. q. 2. cor. & ad 1. & 4. contra. c. 47. fi. & p. q. 5. 2. 10. cor. Et opul. 3. cap. 152. Et lib. 19. fin.

q. 7. art. 22.

Cap. 6. to. 5

Cap. 35. cit. me. 10. 3.

Lib. 12. super Gen. ad lit. c. 35. ad med. 10. 3.

Eod. lib. 12. super Gen. c. 35. 10. 3.

q. 3. artic. 8.

at 7. aut.

4.

ra- non rin. & 10.

que negat ex sua officina illam haberi minime voluit, & merito, ut patet. Tertio p. modum defectus extensivi: ita quod ex hoc, quod anima separata deficit in perfectione extensiva suae naturae, dum non se extendit ad corpus, & integritatem humanae naturae ad qua nata est se extendere, & pertinet hoc ad perfectionem eius: quoniam haec ipsius natura requirit: deficit quoque in perfectione extensiva suae operationis qua beatur: pertinet, n. ad perfectionem operationis beantis animam, quod ex ipsa rediit beatitudo in corpus, ut August. dicit in epistola ad Dioscorum. Tam potenti natura Deus se habet, &c. ut habes in artic. sequenti, & haec est doctrina tradita in hoc articulo, & rationabiliter, quoniam defectus perfectionis in anima separata, non est defectus perfectionis intensiva, quoniam haec anima non suscipit magis. & minus secundum substantiam: sed est defectus perfectionis extensiva. Consequenter autem est, ut defectus animae defectum operationis, & extensivum extensivum causet, & non intensivum. Ad rationem ergo in oppositum dicitur, quod est ibi topilma consequentis, a magis perfecta operatione ad magis intensam descendendo. Perfectum enim communius est quam intensum, quoniam, ut patet in 5. Metaph. est id cui nihil deest de requisitis ad ipsum: & consequenter penes accessum cuiuscunque requisiti, operatio seu res perfectior est, intensior autem non nisi penes augmentum intrinsecum, &c. & per haec omnia clara remanent. ¶ In reliquis autem huius quaestionis tribus articulis, nihil scribendum occurrit, nisi quod in ultimo articulo ad primum, Gloria essentialis beatitudinis non est intelligenda intrinsece, tanquam de essentiali beatitudinis, sed consistit. Manifestum est autem, quod ad beatitudinem huius vitae, de necessitate requiritur corpus. Est enim beatitudo huius vitae operatio intellectus vel speculativi, vel practici. Operatio autem intellectus in hac vita non potest esse sine phantasmate, quod non est nisi in organo corporeo, ut in 1. habitum est: & sic beatitudo quae in hac vita haberi potest, dependet quodammodo ex corpore. Sed circa beatitudinem perfectam, quae in Dei visione consistit, aliqui posuerunt, quod non potest animae advenire sine corpore existenti, dicentes quod animae Sanctorum a corporibus separatae, ad illam beatitudinem non perveniunt usque ad diem iudicii, quoniam corpora resistent: quod quidem apparet esse falsum & autoritate, & ratione. Autoritate quidem: quia Apostolus dicit. 2. ad Corin. 5. Quando sumus in corpore, peregrinamur a Domino, quae sit ratio peregrinationis, ostendit subdens: Per fidem. n. ambulamus, & non per speciem. Ex quo apparet, quod quamdiu aliquis ambulat per fidem, & non per speciem, carens visione divinae essentiae, non dum est Deo praesens. Animae autem sanctorum a corporibus separatae, sunt Deo praesentes, unde subditur: Audemus autem, & voluntatem habemus bonam peregrinari a corpore, & praesentes esse ad Deum. Unde manifestum est, quod animae sanctorum separatae a corporibus, ambulant per speciem Dei essentiam videntes, in quo est vera beatitudo. Hoc est per rationem apparet: nam intellectus ad suam operationem non indiget corpore nisi per phantasmata, in quibus veritatem intelligibilem constituit, ut in 1. dicitur est. Manifestum est autem, quod divina essentia per phantasmata videri non potest, ut in 1. ostensum est. Unde cum in visione divinae essentiae perfecta huius beatitudo consistat, non dependet beatitudo perfecta huius a corpore, nisi sine corpore potest anima esse beata. Sed sciendum, quod ad perfectionem alicuius rei dupliciter aliquid pertinet. Vno modo, ad constitutivam essentiam rei, sicut anima requiritur ad perfectionem huius. Alio modo requiritur ad perfectionem rei, quod pertinet ad bene esse eius: sicut pulchritudo corporis, vel velocitas ingenii pertinet ad perfectionem huius. Quamvis ergo corpus primo modo ad perfectionem beatitudinis humanae non pertineat, pertinet tamen secundo modo. Cuius operatio dependet ex natura rei, quanto anima perfectior, erit in sua

tanquam causa essentialis illius: quoniam ex hoc quod Deus commendat hunc talis dignum gradu, beatus sit & est: scientia namque Dei cum laude, causa est perfectiva rerum. e. 35. 10. 3.

F natura, tanto perfectius habebit suam propriam operationem, in qua felicitas consistit. unde August. in 12. super Genes. ad litteram, cum quaesivisset, utrum spiritibus defunctorum sine corporibus possit summa illa beatitudo praebere, respondit, quod non sic possunt videre incommutabilem substantiam, ut sancti angeli vident, siue alia latentiore causa: siue ideo quia est in eis naturalis quidam appetitus corporis administrandi.

Ad primum ergo dicendum, quod beatitudo est perfectio animae ex parte intellectus, secundum quem anima transcendit corporis organa, non autem secundum quod est forma naturalis corporis. Et ideo illa naturalis perfectio manet, secundum quam ei beatitudo debetur, licet non maneat illa natura perfectio, secundum quam est corporis forma.

Ad secundum dicendum, quod anima aliter se habet ad esse, quam aliae partes. Nam esse totius, non est alicuius partium: unde vel pars omnino desinit esse destructo toto, sicut partes animalis destructo animali: vel si remanent, habent aliud esse in actu, sicut pars lineae habet aliud esse, quam tota linea. sed anima humanae remanet esse compositi post corporis destructionem, & hoc ideo, quia id est esse forma & materia: & hoc idem est esse compositi. Anima autem subsistit in suo esse, ut in 1. ostensum est, unde relinquitur quod post separationem a corpore perfectum esse habeat, unde perfectio operationem habere potest, licet non habeat perfectam naturam.

Ad tertium dicendum, quod beatitudo est hominis secundum intellectum: & ideo remanente intellectu potest inesse ei beatitudo: sicut dentes Actiopsis possunt esse albi, etiam post evulsionem, secundum quos Actiopsis dicitur albus.

Ad quartum dicendum, quod dupliciter aliquid impeditur ab alio. Vno modo, per modum contrarietatis, sicut frigus impedit actionem caloris: & tale impedimentum operationis repugnat felicitati. Alio modo, per modum cuiusdam defectus: quia, si res impedita non habet quicquid ad omnimodam eius perfectionem requiritur: & tale impedimentum operationis non repugnat felicitati, sed omnimoda perfectioni ipsius. & sic separatio animae a corpore dicitur animam retardare, ne tota intentione tendat in visionem divinae essentiae. Appetit enim anima sic frui Deo, quod etiam ipsa frui de-riuctur ad corpus per redundantiam, sicut est possibile: & ideo quamdiu ipsa fruitur Deo sine corpore, appetitus eius sic quiescit in eo, quod tamen adhuc ad participationem eius vellet suum corpus pertinere.

Ad quintum dicendum, quod desiderium anima separatae totaliter quiescit ex parte appetibilis, quia habet id quod suo appetitui sufficit, sed non totaliter requiescit ex parte appetitis, quia illud bonum non possidet nisi per omnem modum quo possidere vellet. & ideo corpe resumpto beatitudo crescit, non intensiva, sed extensiva.

Ad sextum dicendum, quod id quod ibidem dicitur, quod spiritus defunctorum non sic videt Deum sicut angeli, non est intelligendum secundum inaequalitatem quantitatis, quia etiam modo aliqua anima beatorum sunt assumpsit ad superiores ordines angelorum, clarius videntes Deum quam inferiores angeli: sed intelligitur secundum inaequalitatem proportionis: quia angeli etiam infirmi habent omnem perfectionem beatitudinis, quam sunt habituri: non autem animae separatae sanctorum.

ARTIC.

* p. p. q. 84. articulo. 7.

* q. 84. ar. 7.

p. p. q. 12.

e. 35. 10. 3.

D. 973. * p. p. q. 75. articulo. 2.

D. 176.

D. 172.

Vtrum ad beatitudinem requiratur aliqua perfectio corporis.

Supra artic. 5. & locis ibi inductis q. 1. per totam.

q. 3. artic. 8. artic. 5. praecedent.

* Cap. 26 in princ. & li. 22. ca. 26. in princ. 10. 5.

* Cap. 35. 10. mo. 3.

* Aliquantulum ante medium & est 71. 56. 10. 3.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod perfectio corporis non requiratur ad beatitudinem hominis perfectam. Perfectio enim corporis est quoddam corporale bonum: sed * supra ostensum est, quod beatitudo non consistit in corporalibus bonis. ergo ad beatitudinem hominis non requiratur aliqua perfecta dispositio corporis.

¶ 2 Præ. Beatitudo hominis consistit in visione diuinæ essentiae, vt * ostensum est: sed ad hanc operationem nihil exhibet corpus, vt * dictum est. ergo nulla dispositio corporis requiritur ad beatitudinem.

¶ 3 Præ. Quanto intellectus est magis abstractus a corpore, tanto perfectius intelligit: sed beatitudo consistit in perfectissima operatione intellectus. ergo oportet omnibus modis animam esse abstractam a corpore: nullo ergo modo, requiritur aliqua dispositio corporis ad beatitudinem.

SED CONTRA. Præmium virtutis est beatitudo. vnde dicitur Ioan. 13. Beati eritis, si feceritis ea: sed sanctis repromittitur pro præmio non solum visio Dei, & delectatio, sed etiam corporis bona dispositio. dicitur enim Isault. Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt. ergo bona dispositio corporis requiritur ad beatitudinem.

RESPON. Dicendum, quod si loquamur de beatitudine hominis, qualis in hac vita potest haberi, manifestum est, quod ad eam ex necessitate requiritur bona dispositio corporis. Consistit enim hæc beatitudo secundum philosophum, in operatione virtutis perfectæ. Manifestum est autem quod per inualitudinem corporis, in omni operatione virtutis homo impediri potest. Sed si loquamur de beatitudine perfectâ, sic quidam posuerunt, quod non requiritur ad beatitudinem aliqua corporis dispositio: immo requiritur ad eam, vt omnino anima sit a corpore separata. vnde Aug. * 12. de ciui. Dei introducit verba Porphyrii dicentis: Quod ad hoc quod sit beata anima, omne corpus fugiendum est. Sed hoc est inconueniens: cum enim naturale sit animæ corpori vniri, non potest esse quod perfectio animæ naturalem eius perfectionem excludat. Et ideo dicendum est, quod ad beatitudinem omnibus modis perfectam, requiritur perfecta dispositio corporis & antecedenter, & consequenter. Antecedenter quidem, quia ut Aug. * dicit 12. super Gene. ad literam, Si tale sit corpus, cuius sit difficilis & grauis administratio, sicut caro, que corrumpitur, & aggrauat animam, auertitur mens ab illa visione summi cæli. unde concludit, quod cum hoc corpus iam non erit animale, sed spirituale; tunc angelis adæquabitur, & erit ei ad gloriam quod sarcina fuit. Consequenter vero, quia ex beatitudine animæ fiet redudantia ad corpus, vt & ipsum sua perfectione potatur: unde Aug. * dicit in epist. ad Dioscorum. Tam potest natura Deus fecit animam, ut ex eius plenissima beatitudine redundet in inferiorem naturam incorruptionis vigor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in corporali bono non consistit beatitudo, sicut in obiecto beatitudinis: sed corporale bonum potest facere ad aliquem beatitudinis decorem, vel perfectionem.

AD SECVNDVM dicendum, quod etsi corpus nihil conferat ad illam operationem intellectus, qua Dei essentia videtur: tamen potest ab hac impedire,

A & ideo requiritur perfectio corporis, vt non impediat eleuationem mentis.

AD TERTIVM dicendum, quod ad perfectam operationem intellectus requiritur quidem abstractio ab hoc corruptibili corpore, quod aggrauat animam: non autem a spiritali corpore, quod erit totaliter spiritui subiectum, de quo in tertia parte huius operis dicitur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad beatitudinem requirantur aliqua exteriora bona.

BAD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod ad beatitudinem requirantur etiam exteriora bona. Quod enim in præmium sanctis promittitur, ad beatitudinem pertinet: sed sanctis repromittuntur exteriora bona, sicut cibus & potus, diuitiæ & regnum. dicitur enim Luc. 22. Ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. & Mat. 6. Thesaurizate vobis thesaurum in celo. & Mat. 25. Venite benedicti patris mei, possidete regnum. ergo ad beatitudinem requiruntur exteriora bona.

2. 2. q. 18. artic. 3. ad 4.

¶ 2 Præ. Secundum Boetium in 3. de consol. Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: sed exteriora sunt aliqua hominis bona, licet minima, vt * Aug. dicit. ergo ipsa etiam requiruntur ad beatitudinem.

Prof. 2. circa principium.

Lib. 5. de lib. arbit. c. 19. & 1 retract. ca. 9. tom. 1.

¶ 3 Præ. Dominus Matt. 5. dicit. Merces vestra multa est in cælis: sed esse in cælis, significat esse in loco: ergo saltem locus exterior requiritur ad beatitudinem.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 72. Quid enim mihi est in celo? & a te quid volui super terram? quasi dicat, nihil volo nisi hoc quod sequitur, Mihi adherere, Deo bonum est. ergo nihil aliud extra Deum ad beatitudinem requiritur.

RESPON. Dicendum, quod ad beatitudinem imperfectam, qualis in hac vita potest haberi, requiritur exteriora bona, non quasi de essentia beatitudinis essentia, sed quasi instrumentaliter deseruientia beatitudini, quæ consistit in operatione virtutis, vt dicitur in 1. * Ethic. Indiget enim homo in hac vita necessariis corporis tam ad operationem virtutis contemplatiuam, quam etiam ad operationem virtutis actiuam, ad quam etiam plura alia requiruntur, quibus exerceat opera actiuæ virtutis. Sed ad beatitudinem perfectam, quæ in visione Dei consistit, nullo modo huiusmodi bona requiruntur. Cuius ratio est, quia omnia huiusmodi bona exteriora, vel requiruntur ad sustentationem animalis corporis, vel requiruntur ad aliquas operationes, quas per animale corpus exercemus, quæ humanæ vitæ conueniunt. Illa autem perfecta beatitudo, quæ in visione Dei consistit, vel erit in anima sine corpore, vel erit in anima corpori iuncta, non iam animali, sed spiritali: & ideo nullo modo huiusmodi exteriora bona requiruntur ad illam beatitudinem, cum ordinentur ad vitam animalem. Et quia in hac vita magis accedit ad similitudinem illius perfectæ beatitudinis felicitas contemplatiua, quam actiuam, ut pote etiam Deo similitior, vt ex * dictis patet: ideo minus indiget huiusmodi bonis corporis, vt dicitur in 10. * Ethic.

Cap. 7.

* q. 3. art. 5. * Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnes illæ corporales promissiones quæ in sacra scriptura continentur, sunt metaphoricè intelligendæ: scilicet quod in scripturis solent spiritalia per corporalia designari, vt ex his quæ nouimus, ad desiderandum incognita consequuntur.

Hom. 10. in Euangelica. cir. princip.

furgamus, sicut Gre. dicit in quadam * Hom. Sicut per cibum, & potum intelligitur delectatio beatitudinis: per diuitias, sufficientia qua homini sufficit Deus: per regnum, exaltatio hominis vsque ad coniunctionem cum Deo.

AD SECUNDVM dicendum, quod bona ista de feruentia animali vite, non competunt vite spirituali, in qua beatitudo perfecta consistit. Et tamen erit in illa beatitudine omnium bonorum congregatio, quia quicquid bonum inuenitur in istis, totum habebitur in summo fonte bonorum.

Lib. 1. cap. 9. non remote a si. 10. q.

AD TERTIVM dicendum, quod secundum * Aug. in lib. de ser. Do. in monte: Merces sanctorum non dicitur esse in corporeis calis: sed per calos intelligitur altitudo spiritualium bonorum. Nihilominus tamen locus corporeus scilicet celum empyreum aderit beatis, non propter necessitatem beatitudinis: sed secundum quandam congruentiam & decorem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ad beatitudinem requiratur societas amicorum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod amici sint necessarij ad beatitudinem. Futura enim beatitudo in scripturis frequenter nomine glorie designatur: sed gloria consistit in hoc, quod bonum hominis ad notiam multorum deducitur. ergo ad beatitudinem requiritur societas amicorum.

¶ 2 Præt. Boetius dicit, quod nullius boni sine consortio iucunda est possessio: sed ad beatitudinem requiritur delectatio: ergo etiam requiritur societas amicorum.

¶ 3 Præt. Caritas in beatitudine perficitur: sed caritas extendit se ad dilectionem Dei, & proximi. ergo videtur, quod ad beatitudinem requiratur societas amicorum.

SED CONTRA est, quod dicitur Sapient. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, scilicet, cum diuina sapientia, qua consistit in contemplatione Dei: & sic ad beatitudinem nihil aliud requiritur.

Cap. 5. & 11.

RESPON. Dicendum, quod si loquamur de felicitate presentis vite, sicut Philosophus dicit in 10. * Eth. Felix indiget amicis, non quidem propter utilitatem, cum sit sibi sufficiens: nec propter delectationem, quia habet in seipso delectationem perfectam in operatione virtutis: sed propter bonam operationem, ut scilicet, eis beneficiat, & vt eos inspiciens benefacere delectetur, & vt ab eis in benefaciendo iuuetur. Indiget. n. homo ad bene operandum auxilio amicorum tam in operibus vite actiue, quam in operibus vite contemplatiue. Sed si loquamur de perfecta beatitudine qua erit in patria, non requiritur societas amicorum de necessitate ad beatitudinem: quia non habet totam plenitudinem sue perfectionis in Deo: sed ad bene esse beatitudinis facit societas amicorum. K

Cap. 22. post mediū 10. p.

Vnde Aug. * dicit 8. super Gen. ad literam, quod creatura spiritualis, ad hoc quod sit beata, non nisi intrinsecus adiuuatur aeternitate, veritate, caritate creatoris: extrinsecus vero, si adiuuari dicenda est, fortasse hoc solo adiuuatur, quod se inuicem uident, & de sua societate gaudent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod gloria, qua est essentialis beatitudini, est, quam habet homo non apud hominem, sed apud Deum.

AD SECUNDVM dicendum, quod verbum illud intelligitur, quando in eo bono quod habetur, non est plena sufficientia. quod in proposito dici non potest: quia omnis boni sufficientiam habet homo in Deo.

AD TERTIVM dicendum, quod perfectio charitatis est essentialis beatitudini quantum ad dilectionem Dei, non quantum ad dilectionem proximi. Vnde si esset una sola anima fruens Deo, beata esset non habens proximum quem diligeret: sed supposito proximo, sequitur dilectio eius ex perfecta dilectione Dei. vnde quasi concomitanter se habet amicitia ad perfectam beatitudinem.

QVAESTIO V.

Super questionem quintam.

De aptione beatitudinis in octo articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de ipsa aptione beatitudinis.

ET CIRCA hoc quaruntur octo.

¶ Primo, Vtrum homo possit consequi beatitudinem.

¶ Secundo, Vtrum vnus homo possit esse alio beator.

¶ Tertio, Vtrum aliquis possit esse in hac vita beatus.

¶ Quarto, Vtrum beatitudo habita possit amitti.

¶ Quinto, Vtrum homo per sua naturalia possit acquirere beatitudinem.

¶ Sexto, Vtrum homo consequatur beatitudinem per actionem alicuius superioris creaturae.

¶ Septimo, Vtrum requirantur opera hominis aliqua ad hoc, quod homo beatitudinem consequatur a Deo.

¶ Octauo, Vtrum omnis homo appetat beatitudinem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homo possit consequi beatitudinem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod homo beatitudinem adipisci non possit.

Sicut enim natura rationalis est supra sensibilem, ita natura intellectualis est supra rationalem, ut patet per * Dion. in lib. de di. no. in multis locis: sed bruta animalia quae habent naturam sensibilem tantum, non possunt peruenire ad finem rationalis naturae, ergo nec homo qui est rationalis naturae, potest peruenire ad finem intellectualis naturae, qui est beatitudo.

¶ 2 Præt. Beatitudo uera consistit in visione Dei, quae est veritas pura: sed homini est connaturale ut veritatem intueatur in rebus materialibus, unde species intelligibiles in phantasmatibus intelligit, ut dicitur in * 3. de anima. ergo non potest ad beatitudinem peruenire.

¶ 3 Præt. Beatitudo consistit in aptione

IN quaest. 5. aduertendum est, quod licet visio Dei per essentiam, & beatitudo formalis intellectualis creaturae coincident realiter, vt ex supradictis patet: quia tamen distinguuntur formaliter, ideo diuersa sunt quaestiones ista formaliter a quaestione in prima parte, quae est 12. Decuit enim tam perfectum doctorem complere omnia formaliter. Nihil igitur est superfluum.

Super Quaestione quinta Arisculum primum.

IN hoc artic. 1. q. 5.

nota, quod author ex duobus capacitatibus hominis respectu perfecti boni ostendens, alteram naturalem, quod hic experimus, scilicet cognitionem ipsius Dei vniuersalis & summi boni, qua ex studio acquirimus, dum cognoscimus Deum esse eum, qui si videretur, beater & appetitu qualescunq; in ipso Deo quietendi; alteram quodammodo naturalem, quod probamus, scilicet, quod omnis intellectus est capax (quis remote) diuinae visionis ex hoc ipso quod intellectus est.

In secundo autem & tertio nihil occurrit.

Cap. 5.

Text. 19.